

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สับปะรดเป็นพืชเศรษฐกิจเพื่อการอุตสาหกรรมที่สำคัญของไทย โดยมีแหล่งผลิต 3 แหล่งด้วยกันคือ ภาคใต้ปลูกกันมากที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และเพชรบุรี ภาคตะวันออกปลูกกันมากที่จังหวัดระยองและในภาคเหนือปลูกกันมากที่จังหวัดลำปาง

การผลิตสับปะรดเพื่อการอุตสาหกรรมในระยะปีที่ผ่านมา มักจะมีปัญหาในด้านการผลิตสับปะรดได้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงงาน เนื่องจากเกษตรกรโดยทั่วไป มักจะอาศัยราคาในปีที่ผ่านมาเป็นแนวทางในการตัดสินใจปลูกสับปะรด ในปี พ.ศ. 2523/24 เนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นเป็น 799,869 ไร่ ซึ่งเป็นปีที่เกิดปัญหาาราคาสับปะรดตกต่ำหลังจากนั้นเนื้อที่เพาะปลูกลดลงเหลือประมาณ 556,234 ไร่ ในปี พ.ศ. 2529/30 นอกจากนี้ผลผลิตสับปะรดที่ได้มักจะมีปริมาณที่ไม่แน่นอนในแต่ละปี จะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ที่ผ่านมามีผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มลดลง ประมาณร้อยละ 2.8 ต่อปี ทั้งนี้เนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศไม่เอื้ออำนวยและเกษตรกรพยายามผลิตสับปะรด ให้มีขนาดผลตามที่โรงงานต้องการคือ 1.5 - 2.0 กิโลกรัม ซึ่งแต่เดิมเกษตรกรทำการผลิตเพื่อจำหน่ายตลาดบริโภคสดจะมีขนาดผลโต

นอกจากนี้ภายในรอบปีหนึ่งๆก็จะเกิดปัญหาการผลิตสับปะรดได้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงงานเช่นกันกล่าวคือ โดยธรรมชาติของสับปะรดแล้วในรอบปี จะให้ผลผลิตมาก 2 ระยะเวลาคือ ระยะเวลาแรกระหว่างเดือนมีนาคม - มิถุนายน และระยะที่ 2 ระหว่างเดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม จะมีผลผลิตที่เกินความต้องการโรงงาน ทำให้ราคาตกต่ำลง ส่วนระยะที่สับปะรดออกน้อยได้แก่เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม ทำให้ผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการของโรงงาน จนโรงงานต้องปิดชั่วคราว (ธนาคารกรุงไทย , 2530 : 137-138)

จากที่กล่าวมานับว่าเป็นปัญหาเรื้อรังมาตลอด ในขณะที่อุตสาหกรรมสับประรดพัฒนาและส่งออกเป็นอันดับ 1 ของโลก แต่ในขณะเดียวกันกับที่ผลผลิตล้นตลาด โรงงานอุตสาหกรรมก็กดราคาผลผลิตให้ต่ำลง นอกจากนี้เกษตรกรยังไม่สามารถขายผลผลิตให้กับโรงงานได้โดยตรง ต้องผ่านหัวคิวหรือหัวหน้าโควต้า และเกษตรกรผู้ปลูกสับประรดยังต้องเสี่ยงต่อการลงทุนในการผลิตสับประรดเพราะไม่มีการตกลงซื้อขายกันระหว่างโรงงานกับเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกร

ในปัจจุบันการผลิตสับประรดให้ ผลผลิต 4,000 กิโลกรัมต่อไร่ เพราะเกษตรกรปลูกโดยอาศัยสภาพธรรมชาติ ผลผลิต ส่วนใหญ่จึงขึ้นกับสภาพดินฟ้าอากาศ อีกทั้งเกษตรกรบางส่วนยังปลูกโดยใช้จำนวนต้นต่อไร่ต่ำและใช้ปุ๋ยอย่างไม่ถูกต้องและคุณภาพผลผลิตยังไม่ดีพอ บางฤดูมีปัญหา โรคแคง เนื่องจากมีการใส่ปุ๋ยและใช้ยาเคมีที่ไม่ถูกต้อง (กรมวิชาการ, 2535 : 301) ในเดือนเมษายน - กรกฎาคม 2538 ที่ผ่านมา จังหวัดลำปางมีผลผลิตสับประรดออกมาประมาณ 670,000 ตัน หลังจากหักบริโภคนครแล้วจะมีเหลือส่งโรงงาน 538,000 ตัน แต่ทางโรงงานมีความต้องการ 594,000 ตัน ซึ่งจะเห็นว่าทางโรงงาน ยังต้องการผลผลิตสับประรดเพิ่มขึ้นอีก 56,000 ตัน (อรสา, 2538)

จะเห็นว่า ผลผลิตที่ผลิตได้ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 80 จะถูกส่งเข้าโรงงาน อุตสาหกรรม และร้อยละ 20 ทำการผลิตเพื่อการบริโภคสด แต่อย่างไรก็ดี นิคม (2538: เอกสารสำเนา) กล่าวว่า ในปี 2537 ทางโรงงานรับซื้อผลผลิตสับประรดในจังหวัดลำปางคิดเป็นร้อยละ 30 ส่วนที่เหลือ อีกร้อยละ 70 นั้น ทางโรงงานรับซื้อสับประรดจากต่างจังหวัด เนื่องจากสับประรดในจังหวัด ลำปาง เนื้อโพรงไม่สามารถนำไปใช้ในการทำสับประรดกระป๋องได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ชัชชัย (2530 : 12) กล่าวว่า สับประรดที่ปลูกในจังหวัดลำปาง เป็นพันธุ์ปัตตาเวีย (Smooth Cayenne) ซึ่งเหมาะสมต่อการแปรรูปบรรจุกระป๋อง รูปร่างและขนาดดี แต่มีปัญหาลักษณะเนื้อไม่แน่น คุณภาพของเนื้อค่อนข้างโปร่ง ปริมาณการผลิตยังน้อยเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับเลื่อน (สัมภาษณ์, 2538) กล่าวว่า การผลิตสับประรดในจังหวัดลำปางคุณภาพยังไม่ได้มาตรฐานและคุณภาพไม่ตรงกับความต้องการของโรงงาน จำนวนผลผลิตที่ออกมาไม่สม่ำเสมอ ซึ่งมีก่อปัญหาให้แก่โรงงาน และในปี พ.ศ. 2536/2537 ในเขต อำเภอเมือง มีผลผลิตเฉลี่ย 6,000 กิโลกรัมต่อไร่ หรือผลผลิตรวม 51,420 ตัน (สำนักงานเกษตรจังหวัด, 2537 : 13)และในปี 2537/38 ในเขต ตำบลบ้านเสด็จมีผลผลิตเฉลี่ย 5,000 กิโลกรัมต่อไร่ หรือผลผลิตรวม 54,950 ตัน (สำนักงานเกษตรจังหวัด, 2537)

จากปัญหาคุณภาพของสับปะรดไม่ตรงกับความต้องการของโรงงาน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ทางโรงงานปฏิเสธการรับซื้อจากเกษตรกรและทำให้ราคาของสับปะรดลดต่ำลง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า หากเกษตรกรสามารถทำให้คุณภาพของสับปะรดดีขึ้น โดยการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตสับปะรด จากวิธีการทางธรรมชาติมาเป็นการใช้ เทคโนโลยีในการผลิต ซึ่งนอกจากจะทำให้สับปะรดมีคุณภาพดี ตรงกับความต้องการของโรงงานแล้ว ราคาของสับปะรดย่อมจะดีขึ้นตามคุณภาพของผลผลิต ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ว่า ราคาสามารถเป็นตัวชี้ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ (ธงชัย, 2527 : 295) และการจ่ายเงินในตลาดบริโภคนิยม จะจ่ายเงินทันที ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาดัง วิธีการปฏิบัติในการปลูกสับปะรดของเกษตรกร ว่ามีการปฏิบัติตามคำแนะนำของโรงงานมากน้อยเพียงใด ผลผลิตสับปะรดดีมีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของโรงงานหรือไม่ พร้อมกับศึกษาถึงปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิธีการปลูกสับปะรดของเกษตรกร ในตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเกษตรกรได้นำไปพิจารณาและทำการแก้ไขปรับปรุงคุณภาพของสับปะรดให้ดีขึ้น และตรงกับความต้องการ ของโรงงานอุตสาหกรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในเขตตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง คุณภาพกับการปฏิบัติในการปลูกสับปะรดตามคำแนะนำของโรงงานอุตสาหกรรมของเกษตรกร ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
3. เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกสับปะรด เข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดลำปาง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในเขตตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. ทำให้ทราบถึงสภาพความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกับการปฏิบัติในการปลูกสับปะรดตามคำแนะนำของโรงงานอุตสาหกรรม ของเกษตรกรในเขตตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
3. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและเป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการผลิต การตลาด การแก้ไขปัญหาคุณภาพและราคาของสับปะรดในการรับซื้อเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด

สมมุติฐานในการวิจัย

คุณภาพสับปะรดมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการปลูกสับปะรดตามคำแนะนำของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดลำปาง

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ก. ขอบเขตพื้นที่และประชากรในการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาในพื้นที่ที่มีการปลูกสับปะรดส่งโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดลำปาง โดยทำการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ในเขตตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

1. ประชากรที่ทำการศึกษาคือ

1. พื้นที่ปลูกสับปะรดที่ ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัด ลำปาง มีปริมาณมากคิดเป็นร้อยละ 90.61 ของพื้นที่ปลูกทั้งหมดของจังหวัดลำปาง และส่วนจำนวนรายนั้นก็มีความคิดเป็นร้อยละ 71.58 ของจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดทั้งหมดของจังหวัดเช่นกัน จึงใช้ประชากรที่นี้เป็นแหล่งศึกษา

2. ฝ่ายโรงงานอุตสาหกรรมที่รับซื้อสับปะรด จากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในจังหวัดลำปาง

ข. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาคครั้งนี้มี 2 ประเภท ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ(Independent Variables) คือวิธีการปลูกสับปะรดของเกษตรกรในตำบลบ้านเสด็จ ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพของสับปะรด ที่ส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดลำปาง มีทั้งหมด 4 ปัจจัยประกอบด้วย ปัจจัยทางด้าน วิธีการปลูก วิธีการดูแลรักษา วิธีการเก็บเกี่ยว และวิธีการดูแลรักษาหลังการเก็บเกี่ยว ดังต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยทางด้านวิธีการปลูก มี 5 ปัจจัย ได้แก่

- การเตรียมดิน
- การขยายพันธุ์
- การเตรียมหน่อ
- ความยาวของหน่อพันธุ์
- ระยะปลูก

1.2 ปัจจัยทางด้านวิธีการดูแลรักษา มี 6 ปัจจัยได้แก่

- การใส่ปุ๋ย
- จำนวนครั้งในการใส่ปุ๋ย
- การใส่ปุ๋ยครั้งแรก
- การใช้ฮอร์โมน
- วิธีการกำจัดวัชพืช
- โรคที่เกิดกับผลสับปะรด

1.3 วิธีการเก็บเกี่ยว มี 3 ปัจจัยได้แก่

- การเก็บเกี่ยวผลผลิต
- คุณลักษณะของผลสับปะรดที่ส่งโรงงาน
- การคัดเกรดผลสับปะรด

1.4 การดูแลหลังการเก็บเกี่ยว มี 2 ปัจจัย

- การดูแลรักษาแปลงปลูกหลังการเก็บเกี่ยว
- ระยะเวลาในการรื้อแปลง

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ คุณภาพของสับปะรด ซึ่งประกอบด้วย

- เกรด A ,B ,C และ D

กรอบแนวคิดในการวิจัย

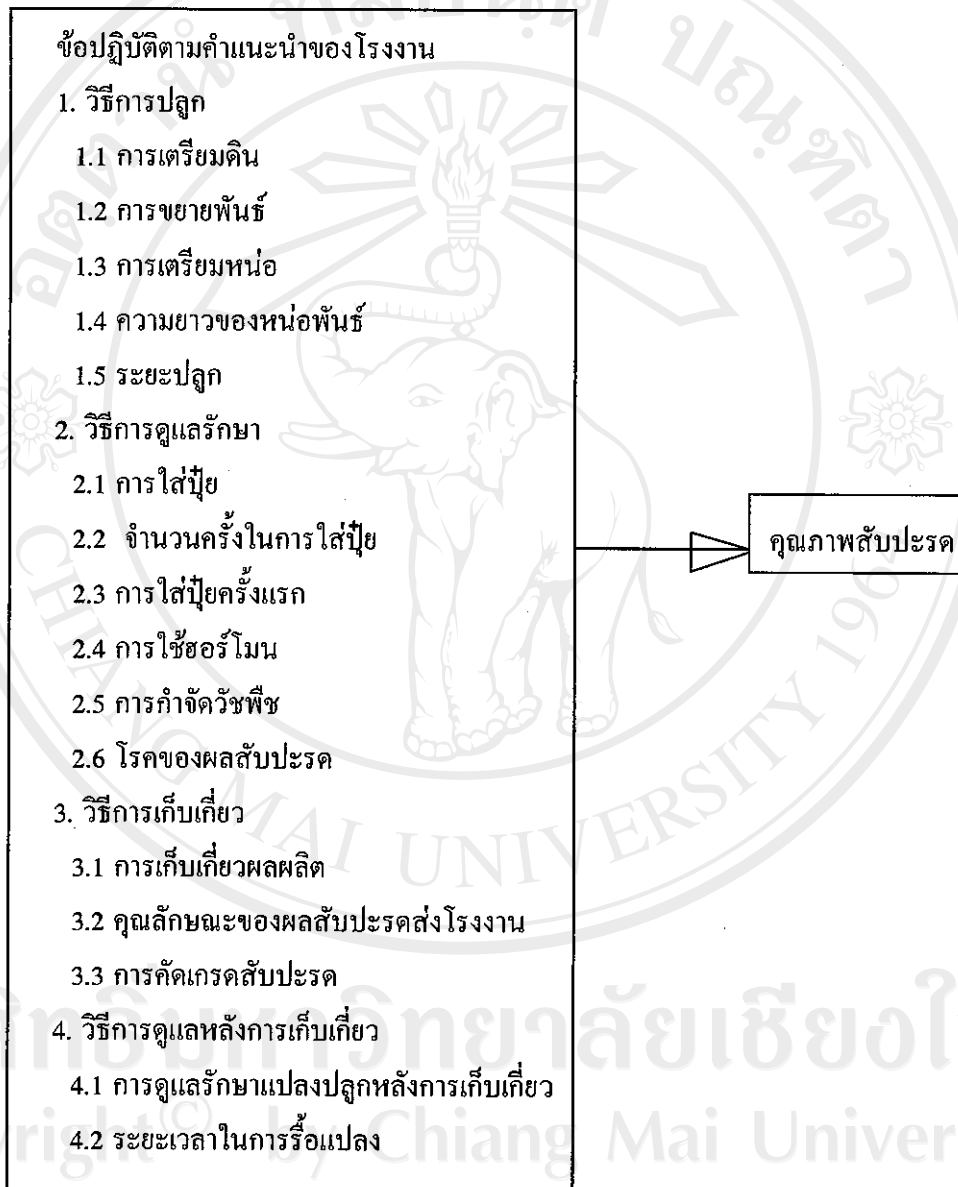
จากตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ สามารถนำมาสร้างกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการวิจัย เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตามดังนี้

ลิขสิทธิ์การวิจัยโดย Chiang Mai University
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ความสัมพันธ์ของตัวแปรในการวิจัย มีลักษณะดังนี้

ตัวแปรต้น(Independent Variables)

ตัวแปรตาม(Dependent Variable)

นิยามศัพท์

โรงงานอุตสาหกรรม หมายถึง โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดลำปางและทำการรับซื้อสับปะรด จากเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ในจังหวัดลำปาง

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ที่มีพื้นที่ปลูกอยู่ในเขตตำบลบ้านเสด็จ และมีที่อยู่อาศัย อยู่ในเขตตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

การปลูกสับปะรด หมายถึง การเตรียมดิน, การขยายพันธุ์, การเตรียมหน่อ, ความยาว ของหน่อพันธุ์และระยะปลูก

การดูแลรักษา หมายถึง การใส่ปุ๋ย, จำนวนครั้งในการใส่ปุ๋ย, การใส่ปุ๋ยครั้งแรก, การใช้ฮอร์โมน, การกำจัดวัชพืช และโรคของผลสับปะรด

วิธีการเก็บเกี่ยว หมายถึง วิธีการเก็บเกี่ยว, การเก็บเกี่ยวผลผลิต, คุณลักษณะของผลสับปะรดส่งโรงงาน, การคัดเกรดสับปะรด

วิธีการดูแลหลังการเก็บเกี่ยว หมายถึง การดูแลรักษาแปลงปลูกหลังการเก็บเกี่ยวและระยะ เวลาในการรื้อแปลง

การปฏิบัติตามคำแนะนำ หมายถึง การดำเนินการไปตามที่โรงงานแนะนำผู้ปลูกสับปะรด

คุณภาพ หมายถึง ลักษณะของผลสับปะรดที่มีการแบ่งระดับเกรดออก เป็น 4 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ของโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดลำปาง